

Національна академія аграрних наук України
Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН
Рада молодих вчених НААН
Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН
Панфільська дослідна станція ННЦ «Інститут землеробства НААН»
Дослідна станція лікарських рослин
Інституту агроекології і природокористування НААН

Історія освіти, науки і техніки в Україні

матеріали XI Всеукраїнської конференції
молодих учених та спеціалістів,

ПРИСВЯЧЕНОЇ:

*85-річчю Національної академії аграрних наук України,
віковим ювілеєм появи Панфільської дослідної станції ННЦ «Інститут
землеробства НААН», Дослідної станції лікарських рослин Інституту
агроекології і природокористування НААН, 150 річчю від дня народження
видатного вченого-агробіолога, одного із дієвих організаторів академічної
науки – професора С.Л. Франкфурта, «Міжнародному року зернобобових»,
оголошеному рішенням Генеральної Асамблеї ООН, 15-річчю створення
Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН
й 10-річчю виходу електронного наукового фахового видання —
міжвідомчого тематичного збірника «Історія науки і біографістика»*

16 травня 2016 р.

Вінниця—2016

ІСТОРИЧНО-НАУКОВА РЕКОНСТРУКЦІЯ ПОЛТАВСЬКОГО ПЕРІОДУ ЖИТТЯ ВЧЕНОГО-БДЖОЛЯРА І.І. КОРАБЛЬОВА (1871-1951)

Самородов В.М.,

Полтавська державна аграрна академія (м. Полтава),

Чеботарьова Л.В.

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського (м. Полтава)

Десятого лютого 2016 р. виповнилось 145 років від дня народження відомого вченого з бджільництва світового виміру, знаного педагога, професора та творця нового типу вулика, який одержав назву «український» – І.І. Корабльова. Його життя та діяльність були пов'язані з Полтавщиною. Та нажалі ці віхи біографії Іполита Івановича практично не знайшли свого висвітлення. Тож ювілейна річниця дозволяє нам заповнити цю прогалину.

Бджільництвом Іполит захопився ще у 12 років. Навесні 1883 р. його батько приніс з лісу дві колоди (дупла) з роями бджіл. Він поставив їх в саду і проголосив, що це його подарунок синові. З тих пір і до кінця свого життя (7 липня 1951 р.) молодший Корабльов не розлучався з божими комахами.

Спершу це були спостереження за тим, як вони живуть та літають, як відпочивають взимку. Згодом, отримавши середню та вищу спеціальну освіту Іполит Іванович заглибився у вивчення бджільництва, став викладати його засади як вчитель низки сільськогосподарських училищ. Коли він вперше побачив рамковий вулик, то зрозумів, що цей винахід людської думки потребує всілякого опанування та більшої пропаганди. Тож не дивно, що професійно освіченого та цілеспрямованого фахівця помітили і зарахували на посаду молодшого інструктора з бджільництва та шовківництва Департаменту землеробства. Саме у цій іпостасі навесні 1902 р. його було направлено до Полтавської губернії. На нього були покладені обов'язки сприяти поліпшенню бджільництва [3].

Спершу Іполит Іванович почав жити на Лохвиччині. На той час це був головний осередок медової галузі нашого краю. Місцем мешкання та праці І.І. Корабльова стала знаменита на той час Жабківська нижча сільськогосподарська школа.

Слід нагадати, що Полтавщина із давніх-давен була першопрестольним бджолярським регіоном України. Тож перше, з чого почав молодий фахівець, було обстеження усього пасічного господарства величезної губернії. На це він витратив досить багато снаги та часу. І.І. Корабльов довів, що на Полтавщині у той час існувало 18 799 пасік, які обіймали 294 680 бджолосімей [2]. Та на жалі 93% комах утримувались в колодах. Лише 7% становили рамкові вулики. Останні були зосереджені на пасіках великих землевласників, переважно таких, як Кочубеї та Милорадовичі [3].

Все це привело І.І. Корабльова до думки, що бджолярська галузь ведеться дуже примітивно і потребує своєї нагальної перебудови. Разом із цим, Іполит Іванович з'ясував, що селянам не вистачає професійних знань, вони не мають

спеціального пасічного інструменту, а надто їм бракує високопродуктивних медодайних угідь.

Реалізації цих стратегічних планів І.І. Корабльова сприяв його переїзд до Полтави, та вступ до Полтавського сільськогосподарського товариства [3].

Цьому професійному об'єднанню І.І. Корабльов прислужився як вмілий організатор та ерудований фахівець [3].

У жовтні 1902 р. І.І. Корабльов виступив на засіданні Товариства з доповіддю предметом якої було створення при ньому відділення бджільництва або самостійного Полтавського товариства бджолярів. І вже у 1903 р. за цією ініціативою було відкрито відділення бджільництва, яке згодом, від 1909 р. було перетворене на самостійне Губернське товариство бджільництва [3].

На першому зібранні відділення 26 березня 1903 р. І.І. Корабльова було обрано секретарем цього підрозділу [1]. Обіймаючи цю посаду він від імені Товариства почав вести активну просвітницьку роботу. Це було читання лекцій у різних повітах губернії, надто на Зіньківщині, Кобеляччині, Прилуччині. При цьому Іполит Іванович пропагував рамкові вулики, показував як перевести до них бджіл із дуплянок. І.І. Корабльов закликав селян всіляко вчитися бджолярській справі. Він добився продажу рамок, вощини та спеціального реманенту у яких тоді була гостра потреба у магазині, який утримувало відділення садівництва Товариства. Іполит Іванович приймав постійну участь в організації бджолярських куточків на губернських сільськогосподарських виставках. Його нагальною справою тих років стало створення мабуть першої на теренах України «карети-виставки» – пересувного фургону де були представлені наукові засади ведення бджолярської галузі, необхідний інструмент, література, гербарій медоносних рослин та їх насіння. Це було значне надбання І.І. Корабльова, девізом якого у цій царині стали пророчі слова, які не втратили своєї актуальності й дотепер: «необхідні бджоляру знання... важливо проводити в народне середовище».

У 1905 р. І.І. Корабльов був ініціатором скликання Першого з'їзду бджолярів Полтавської губернії, для якого розробив спеціальне положення [3]. Крім цього, тоді ж, Іполит Іванович запропонував створення артільної пасіки членів відділення. При ній він започаткував курси, на яких читав лекції із теорії бджолярства.

У квітні того ж 1905 р. І.І. Корабльов виступив з пропозицією про відкриття Дослідної пасіки. Згодом вона була створена на базі господарства члена відділення К. Нікуліна, який не тільки представив для цього власну пасіку, а вів на ній спостереження згідно із програмою, яку розробив для цього І.І. Корабльов.

Нагальною мрією полтавського періоду життя Іполита Івановича була організація власного друкованого органу з бджолярської галузі. Але це вимагало відповідних та не малих коштів. Ось чому коли у 1906 р. почав видаватися перший вітчизняний журнал «Бжільництво», І.І. Корабльов став його постійним автором.

Тісна співпраця об'єднувала І.І. Корабльова із журналом Полтавського сільськогосподарського товариства «Хуторянин». Іполит Іванович скоріш за все входив до складу редколегії цього визначного часопису. Він надрукував на його шпальтах 39 публікацій, дав 85 відповідей його читачам. Коли у 1915 р. журнал першим почав друкувати його фундаментальну працю «Пчеловодство» (1915, 1916, 1917 рр.), то редакція так охарактеризувала її автора: «И.И. Кораблев состоит нашим давнишним сотрудником и достоинство сочинений его хорошо известно всем нашим читателям». Від 1909 і по 1917 рр. включно І.І. Кораблев вміщував свої фахові начерки у «Календаре «Хуторянина».

Така плідна діяльність Іполита Івановича була взята до уваги Департаментом землеробства, який з 1 вересня 1907 року призначив його викладачем бджільництва та шовківництва Уманського середнього училища садівництва і землеробства (нині Уманський національний університет садівництва).

Почався новий, не менш значущий 44-річний етап життя І.І. Корабльова, який приніс йому Всеслов'янське визнання та славу. Та першим його пошанували полтавці, які 21 листопада 1907 р. в засіданні відділення бджільництва за значний внесок у розвиток цієї галузі на Полтавщині обрали І.І. Корабльова своїм почесним членом.

Вийшовши з Полтави, І.І. Кораблев не поривав своїх зв'язків із нашим містом. Він активно брав участь у губернських сільськогосподарських виставках, залишався членом артільної пасіки, був постійним автором вже згаданих видань.

Розпочата на Полтавщині пошукова робота І.І. Корабльова з випробування різних систем вуликів і конструкції на їх основі кращого, увінчалась його фаховою перемогою. Адже у 1918 р. на Всеукраїнському з'їзді пасічників було затверджено його модель вулика, яка отримала назву «український».

Як бачимо полтавський період життя нашого уславленого бджоляра був вагомим та плідним, залишив яскравий слід у розвитку національної бджолярської науки.

Джерела та література

1. Деятельность сельскохозяйственных обществ // Хуторянин. – 1903. – № 15. – С. 328–329.
2. Кораблев И. И. О состоянии пчеловодства в Полтавской губернии // Хуторянин. – 1903. – № 10. – С. 206–208.
3. Самородов В. М. Полтавське сільськогосподарське товариство (1865–1920 рр.): історія, звичаї, першопостаті / В. М. Самородов, С. Л. Кигим; Наук. ред. В. М. Самородов. – Полтава: Дивосвіт, 2015. – 160 с.